

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

ЗІНИЧ Л.В.

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ГЕНДЕРНИХ ПРАВ І ПРАВ ДІТЕЙ

методичні вказівки для підготовки до семінарських занять
(студентів денної форми навчання)

Івано-Франківськ, 2025

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № ____ від « ____ » _____ 202_ року)

Рецензенти:

Зінич Л.В. Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей: методичні вказівки для семінарських занять*(студентів 4 - го курсу денної форми навчання)*. Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2025. ____с.

Методичні вказівки розроблено на основі навчального плану та призначені для підготовки до семінарських занять студентів 4 - го курсу денної форми навчання напряму підготовки «Право», освітньої програми «Міжнародне та європейське право».

Методичні вказівки включають загальні рекомендації для підготовки до кожної теми навчальної дисципліни, навчальну літературу та нормативно-правові акти, контрольні питання, що забезпечують поглиблене вивчення та аналіз навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей».

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

©Зінич Л.В, 2025

© арпатський національний університет ім.. Василя Стефаника, 2025

ЗМІСТ

Вступ **6**

Перелік практичних занять **9**

ВСТУП

У сучасному суспільстві рівність статей та ефективний захист прав дітей є основою демократичної, соціальної і правової держави. Звісно, не викликає сумнівів, що опорою для гендерної рівності є виховання дітей у дусі поваги до обох статей, тому державна політика у цій сфері повинна забезпечуватися доступними засобами та методами.

Міжнародні та національні нормативно-правові акти створюють умови для забезпечення гендерної рівності, проте на сьогодні є ще чимало проблемних питань у цій сфері. Головним же проблемним моментом є відсутність правових знань у чоловіків та жінок, що таке гендерна рівність? Як захистити гендерні права?

Для студентів-юристів вивчення навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей» має як теоретичне, так і практичне значення. Знання у цій сфері є умовою формування правової культури, успішного професійного зростання, захисту прав та законних інтересів громадян.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав і прав дітей» є опанування студентами поглибленими знаннями щодо гендерної рівності та прав жінок в Україні, формування у них навичок і умінь їх застосування на практиці для належного виконання покладених обов'язків з надання правової допомоги; ідентифікації дискримінації у справах, з якими звертаються фізичні особи; розуміння алгоритмів надання правової допомоги в гендерно-чутливих справах, захист прав дітей, особливо тих, які позбавлені батьківського піклування.

Завдання навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей» полягає у системному та комплексному підході до вивчення сутності гендерних прав, особливостей гендерних прав у сфері освіти, праці, виборчих процесах, правосудді, міжнародно-правових аспектів захисту прав дітей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

Загальні компетентності:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Фахові компетентності:

Знання і розуміння ретроспективи формування вітчизняних, європейських та міжнародних державно-правових інститутів.

Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності в Україні та світі, розуміння їх правової природи.

Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини та інших європейських і міжнародних судових та правозахисних інституцій.

Програмні результати навчання:

Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин, які мають національне чи глобальне значення.

Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (національних та іноземних).

Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

Засвоєння навчальної дисципліни відбувається у формі лекцій, семінарських (практичних) занять, консультацій, виконання студентами завдань для самостійної роботи.

Однією із найефективніших форм вивчення навчальної дисципліни є семінарські (практичні) заняття, які дають можливість студентам розширити та поглибити знання із цієї галузі права, шляхом вивчення нормативно-правових актів, навчальної і наукової літератури. Основною метою семінарських (практичних) занять є сприяння ефективному засвоєнню студентами знань з навчальної дисципліни «Міжнародний захист гендерних прав та прав дітей», вироблення навичок аналітичного підходу з прийняття рішень у конкретних правових ситуаціях, здійснення контролю за рівнем знань студентів.

Теми семінарського заняття розпочинаються із короткої анотації про основні положення даної теми і методичні поради для її вивчення, дається перелік питань для обговорення на семінарському занятті, контрольні питання засвоєння знань, практичні завдання, а також наводиться перелік нормативно-правових актів, які становлять законодавчу базу певної теми.

На семінарські заняття виносяться основні питання тем навчальної дисципліни. Під час підготовки до семінарського (практичного) заняття студент повинен ознайомитися із планом семінарського заняття, прочитати конспект лекцій із даної теми і навчальну літературу, ознайомитися із рекомендованими джерелами, опрацювати відповідні нормативно-правові акти. Якщо планом семінарського заняття передбачено виконання практичного завдання, його обов'язково потрібно виконати письмово в зошиті із посиланням на відповідні статті нормативно-правових актів.

При підготовці до виступу на семінарському занятті студентам рекомендується скласти розширений план, нотатки або тези доповіді, якими можна користуватися під час виступу. Доповідачу дуже важливо вміти посилатися на відповідні статті Конституції України, міжнародно-правових

актів та Законів України, аналізувати факти та робити узагальнення, висновки, критично ставитися до положень нормативно-правових актів та думок науковців.

Обговорення питань на семінарському (практичному) занятті відбувається у формі вільної дискусії, тому кожен студент повинен уважно слухати доповіді і виступи всіх учасників семінару і має право виступати з доповненнями або виправлення відповідей попередніх доповідачів.

Викладач може доручити студентам підготовку відповідних рефератів з найскладніших тем або питань теми навчальної дисципліни для об'єктивного і неупередженого оцінювання знань.

Тема 1. Міжнародно-правові основи гендерних прав

Під час вивчення теми студенти повинні засвоїти зміст основних понять, таких як «гендерна рівність», під якою розуміється рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати активну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Студентам слід з'ясувати становлення та розвиток законодавства у сфері гендерної рівності як на міжнародному рівні, так і на національному рівні України. Виділити етапи становлення законодавства України у сфері гендерної рівності.

Розкриваючи питання про конституційно-правові засади забезпечення гендерної рівності, потрібно охарактеризувати статті Конституції України та окремих законів, таких як Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» та інших.

Окрему увагу слід присвятити і міжнародно-правовим актам та міжнародним організаціям у сфері гендерної рівності. Серед міжнародних актів варто проаналізувати Загальну декларацію з прав людини, Конвенція про політичні права жінок, Конвенція про громадянство одруженої жінки, Конвенція про боротьбу з дискримінацією у галузі освіти, Хартія основних прав Європейського Союзу, Цілі Сталого розвитку та інші. Щодо міжнародних організацій, то ключову роль відіграють Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Європейський Суд з прав людини, НАТО, ОБСЄ, Рада Європи.

Студентам рекомендується ознайомитися з відео на платформі YouTube: «Що таке гендерна рівність і гендерні стереотипи?» <https://youtu.be/faOaa-sgEIE> також «Огляд міжнародних актів, що містять інформацію про гендерну рівність» https://www.youtube.com/watch?v=gP_v8ab7S54

Семінарське заняття № 1

Питання для обговорення:

1. Становлення та розвиток законодавства у сфері гендерної рівності.
2. Поняття та ознаки гендерної рівності у міжнародному законодавстві.
3. Конституційно-правові засади забезпечення гендерної рівності.
4. Міжнародно-правові акти, які встановлюють гендерну рівність.
5. Міжнародні організації у сфері гендерної рівності.
6. Гендерна експертиза українського законодавства.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттю «гендерна рівність».
2. Перелічіть міжнародні нормативно-правові акти у сфері гендерної

- рівності.
3. Визначить роль Організації з безпеки та співробітництва в Європі у сфері гендерної рівності.
 4. Назвіть, що передбачає гендерна експертиза.

Практичні завдання: Розв'яжіть тести.

1. Коли вперше в договорах ЄС була зафіксована ідея рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків?
 - а) у Римських договорах (1957 р.);
 - б) у Маастрихтському договорі (1992 р.);
 - в) в Амстердамському договорі (1997 р.);
 - г) у Хартії основних прав ЄС (2000 р.).
2. Історично першим документом в світі про рівність жінок і чоловіків вважається:
 - а) «Декларація прав жінки та громадянки» (Олімпія де Гуж);
 - б) «Гендерний дисплей» (Е.Гоффман);
 - в) «Підпорядкованість жінок» (Дж.Ст. Міль);
 - г) Гендерна концепція Аристотеля.
3. За результатами гендерно-правової експертизи (аналіз чинного законодавства, проектів нормативно-правових актів, результатом якого є надання висновку щодо їх відповідності принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків) законодавство України є:
 - а) гендерно-нейтральним;
 - б) гендерно-дискримінаційним;
 - в) гендерно-дисбалансованим на користь певної статі; г) таким, що не передбачає рівні можливості для обох статей.
4. Визначте питання, котре не аналізується при проведенні гендерно правової експертизи:
 - а) чи відповідає аналізований акт (проект) міжнародним договорам України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та резолюціям міжнародних конференцій, міжнародних організацій, їх органів у сфері гендерної рівності?
 - б) чи відповідає аналізований акт (проект) нормам Конституції України, іншим актам законодавства України в частині забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків?
 - в) чи наявні в аналізованому акті (проекті) положення, що забороняють дискримінацію за ознакою статі?
 - г) чи гарантуються основи економічної безпеки України?

Список використаних джерел

Навчальна література:

1. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів/ Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. – Загальна редакція: Сергій Штурхецький. <https://www.osce.org/uk/ukraine/284966?download=true>
2. Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. — К.: «Хай-Тек Прес», 2018. — 560 с.
3. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. – К., 2014. – 65 с.
4. Уварова О.О. Права жінок та гендерна рівність. Навчальний посібник. Київ. 2018 р. 208 с.

Нормативно-правові акти:

1. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи CM/Rec(2019)1 “Запобігання та боротьба з сексизмом” <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-andcombating-sexism-ukr/1680968561>
2. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

Тема 2. Гендерні права на освіту, доступ до влади, гендерні права на працю та репродуктивні права

В українському суспільстві найбільш вразливими гендерними правами є права на освіту, доступ до влади, права на працю та репродуктивні права. Однією з найбільших проблем для реалізації зазначених прав є гендерні стереотипи. І хоч на законодавчому рівні Україна зобов’язалась до виконання ключових міжнародних зобов’язань проблеми не вдалося подолати.

На семінарському занятті 2 студенти повинні опрацювати навчальну та наукову літературу щодо гендерних прав на освіту та доступ до влади. Рівний доступ до якісної освіти та влади у сучасних умовах є передумовою гармонійного розвитку суспільства, економічного зростання держави, тому ефективне законодавство у сфері рівних гендерних можливостей має надзвичайно важливе значення.

Семінарське заняття 3 присвячене аналізу гендерних прав на працю та репродуктивних прав. Студентам слід з’ясувати поняття та особливості гендерних прав на працю. Проаналізувати правову природу репродуктивних прав та можливості для їх реалізації.

Семінарське заняття №2

Питання для обговорення:

1. Гендерні права у сфері дошкільної, загальної середньої, професійної та вищої освіти.
2. Поняття та прояви гендерної дискримінації у сфері освіти.
3. Реалізація активного виборчого права чоловіків та жінок.
4. Реалізація пасивного виборчого права чоловіків та жінок. Гендерні квоти у політичних партіях.
5. Гендерні права на участь в управлінні державою.

Питання для самоконтролю:

1. Які прояви гендерної дискримінації у сфері освіти?
2. Що таке гендерні квоти?
3. Що передбачає гендерна рівність в управлінні державою?
4. Що таке гендерна рівність у пасивному виборчому праві?

Практичні завдання:

1. Чи відповідає принципу недискримінації норма про те, що особи (жінки і чоловіки) для вступу на навчання до поліцейського закладу освіти повинні мати зріст не менше 160 см.? Відповідь обґрунтуйте.
2. Особа А. протягом двох років навчалася у вищому військовому навчальному закладі Академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Вона вчилася добре, але її було відраховано через те, що керівництво закладу прийняло однакові для чоловіків та жінок нормативи випробувань з фізичної підготовки. Особа А. пройшла три випробування, однак з останнім четвертим випробуванням вона не впоралася. Випробування полягало у тому, щоб пробігти на дистанцію 2 км., але особа А. пробігла на 50 секунд довше ніж було передбачено нормативом.
Чи у даному випадку нові нормативи у сфері військової освіти не є дискримінацією щодо жінок?

Семінарське заняття №3

Питання для обговорення:

1. Гендерна рівність у законодавстві про працю. Трудові права жінок та чоловіків з інвалідністю.

2. Гендерні аспекти оплати праці.
3. Рівний доступ чоловіків та жінок до державної служби.
4. Нормативно-правове регулювання репродуктивних прав.
5. Захист репродуктивних прав.

Питання для самоконтролю:

1. Перелічіть трудові права, які гарантують гендерну рівність.
2. Як забезпечується гендерна рівність у органах виконавчої влади?
3. Перелічіть нормативно-правові акти, які регулюють репродуктивні права.
4. Назвіть особливості адміністративного захисту гендерних прав.
5. Які органи забезпечують захист гендерних прав?

Практичні завдання:

1. Громадянки А., було відмовлено в наданні гнучкого робочого часу. З відповідною заявою вона звернулася до роботодавця у зв'язку з тим, що проживає в новій громаді сама з дитиною дошкільного віку. Родичів і знайомих, до яких можна було б звернутися по допомогу в догляді за дитиною, вона не має, і тому змушена самотійно забирати щодня дитину з дитячого садочка, а її робочий час закінчується пізніше, ніж завершує роботу дитячий садок.

Роботодавець без пояснення причин відмовив громадянці А. в можливості змінити графік роботи. Чи є законною відмова?

2. Законодавство держави С. передбачає як підставу для звільнення за ініціативою працевластувача досягнення працівником пенсійного віку. При цьому в державі С. пенсійний вік для жінок і чоловіків є різним: для жінок — 60 років, для чоловіків — 65 років. До суду громадянкою держави С. подано позов про незаконність її звільнення після досягнення 60 років, оскільки чоловіки в аналогічній ситуації звільненню не підлягають.

Чи порушує законодавство держави С. принцип гендерної рівності?

3. У законодавстві встановлено, що лише жінки-військовослужбовці, які виховують самотійно своїх дітей, можуть брати трирічну відпустку по догляду за ними, а чоловіки, які є військовослужбовцями і виховують дитину самотійно, — лише на три місяці.

Чи можна виправдати таке різне ставлення щодо чоловіків та жінок, котрі перебувають в однаковому соціальному статусі?

Рекомендована література:

Навчальна література:

1. Чуйко О.М., Куравська Н.В. Гендер і кар'єра: навчальний посібник / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2019. 372 с.
2. Захист від гендерної дискримінації в судових рішеннях українських судів: звіт за результатами моніторингу / Підготовлено: Олена Уварова, Марія Ясеновська. – Харків : ФОП Бровін О. В., 2016. – 182 с.
3. Фулей Т.І. Гендерна рівність при здійсненні правосуддя. – Вид. 2-ге, випр. / Т.І. Фулей. – К.: ВАІТЕ, 2016. – 180 с.
4. Участь жінок у політиці та прийнятті рішень в Україні. Стратегії впливу. Український жіночий фонд. Київ. 2011. 41 с.

Нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
3. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Виборчий кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
5. Кодекс законів про працю <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
6. Закон України «Про рекламу» // [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96- %D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80)

Тема 3. Гендерна рівність при доступі до правосуддя та правничої професії

Гендерна рівність при доступі до правосуддя відіграє надзвичайно важливу роль для захисту прав та свобод людини і громадянина. Доступ до правосуддя дозволяє реалізувати конституційне право на захист прав та свобод людини і громадянина.

На семінарському занятті 4 студенти повинні ознайомитися з особливостями правового регулювання забезпечення рівного доступу до правосуддя чоловіків та жінок. Особливу увагу слід звернути на інтегрування гендерного підходу у діяльність судової влади як основу для забезпечення гендерної рівності. Проаналізувати вплив гендерних стереотипів на прийняття судових рішень та з'ясувати про організацію розгляду справ пов'язаних з гендерною дискримінацією.

На семінарському занятті 5 студенти повинні опрацювати законодавство у сфері доступу до правничої професії, а саме: становище жінок у юридичному бізнесі, чинники, що перешкоджають доступу до правничої професії, особливості забезпечення гендерної рівності в діяльності органів системи МВС та оборони.

Студентам рекомендується ознайомитися із веб сайтом <https://theelders.org/>. А також ознайомитися з відео на платформі YouTube: 1) Як відбувалося визначення пріоритетних Цілей сталого розвитку в Україні <https://youtu.be/pKnesyS0Cs8> 2) Access to justice: closing the gap <https://youtu.be/RNk4LZcAzKQ> 3) Women's access to justice <https://youtu.be/mXeidiBBLp4>

Семінарське заняття №4

Питання для обговорення:

1. Доступність правосуддя як основоположна вимога верховенства права.
2. Забезпечення рівного доступу чоловіків та жінок до правосуддя.
3. Інтегрування гендерного підходу у діяльність судової влади.
4. Вплив гендерних стереотипів на прийняття судових рішень
5. Організація розгляду справ пов'язаних з гендерною дискримінацією.

Питання для самоконтролю:

1. Як відбувається застосування принципу гендерної рівності у практиці Європейського Суду з прав людини?
2. Назвіть соціально-економічні та культурні перешкоди для рівного доступу до правосуддя.
3. Що таке дискримінація за ознакою статі?
4. Які існують послуги для допомоги жертвам гендерних злочинів (наприклад, благодійні установи, громадські організації та НУО)?

Практичні завдання:

1. Олена, 29 років, мешкала в м. Дніпро разом зі своїм сином. Життя з чоловіком не склалося, він зловживав алкоголем, вчиняв відносно неї домашнє насильство. Одного разу він взяв сина на прогулянку і не повернув. Олена звернулась по допомогу до юриста для складання позовної заяви до суду про визначення місця

проживання дитини. Під час судового засідання з'ясувалось, що Олена була хвора на ВІЛ. Суду були надані докази від лікарів СНІД-центру, що це захворювання не є небезпечним для дитини. Були допитані свідки, які говорили, що Олена є хорошою чуйною мамою. Суд не врахував доказів, які були зібрані у справі, і визначив місце проживання дитини з батьком. Чи правильно вчинив суд з погляду гендерної рівності?

Семінарське заняття №5

Питання для обговорення:

1. Гендерна рівність при доступі до правничої професії.
2. Становище жінок у юридичному бізнесі
3. Чинники, що перешкоджають жінкам доступу до правничої професії.
4. Особливості гендерної рівності в діяльності органів системи МВС
5. Забезпечення гендерної рівності в секторі оборони.

Питання для самоконтролю

1. Які Ви знаєте обмеження при доступі до правничої професії?
2. Які Ви знаєте принципи гендерної політики у сфері доступу до правничої професії?
3. Що передбачає гендерне навчання військовослужбовців?
4. Які Ви можете назвати гендерні загрози у збройному конфлікті?
5. Які переваги гендерної інтеграції для Збройних Сил?

Практичні завдання:

Опрацюйте Вправу: «Жінки у Збройних Силах України».

Інструкція: Розгляньте запропоновані твердження про Збройні Сили, коли гендерні питання не беруться до уваги?

Назвіть причини такого становища?

Вкажіть негативні та позитивні наслідки тверджень (якщо вони є?)

Твердження:

Переважно чоловіки на вищих керівних посадах.

Норми поведінки та ставлення спираються на домінуючу роль чоловіків.

Жіночий персонал працює переважно на нижчих посадах, зазвичай адміністративних та інших позиціях, що не мають впливу та повноважень. Для жінок відсутні можливості просування по службі. Дискримінаційні фізичні вимоги при вступі на службу. Подвійні стандарти щодо завантаженості чоловіків, у випадках, коли жінки військовослужбовці не призначаються у наряди.

Рекомендована література:

Навчальна література:

1. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів/ Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с. – Загальна редакція: Сергій Штурхецький. <https://www.osce.org/uk/ukraine/284966?download=true>
2. DCAF, ОБСЄ/БДПІЛ, ООН Жінки (2019 рік), «Управління сектором безпеки, реформа сектору безпеки та гендерні питання», Збірник інформаційно-методичних матеріалів «Гендерні питання у секторі безпеки». Женева: DCAF, ОБСЄ/БДПІЛ, ООН Жінки.
3. Дмитрієва О. Гендерна рівність у юридичній професії - чи є така проблема в Україні? Ukrainian women in law 2017. Юридична газета 07 березня 2017 р. №10-11 (560-561).

Нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
3. Закон України «Про рекламу» // [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96- %D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80)

Тема 4 Захист гендерних прав в умовах збройного конфлікту та у мирний час

Збройні конфлікти завдають шкоди цивільному населенню, особливо гостро постають проблеми захисту прав жінок та дітей як уразливої групи населення під час збройного конфлікту.

Семінарське заняття 6 присвячене аналізу інституційних засобів захисту гендерних прав, визначенні впливу збройного конфлікту на поширення гендерно-обумовленого насильства, встановленню правового статусу жінок за міжнародним законодавством у період збройного

конфлікту, встановлені правових аспектів рівності гендерних прав на тимчасово окупованих територіях.

Семінарське заняття №6

Питання для обговорення:

1. Інституційні засоби захисту гендерних прав
2. Вплив збройного конфлікту на поширення гендерно-обумовленого насильства.
3. Правовий статус жінок за міжнародним законодавством у період збройного конфлікту
4. Рівність гендерних прав на тимчасово окупованих територіях.

Питання для самоконтролю:

1. Які гарантії безпеки жінок в умовах збройних конфліктів?
2. Особливості правового статусу жінок-військовополонених під час збройного конфлікту.
3. Перелічіть права, які повинні забезпечуватися жінка в умовах збройного конфлікту.
4. Що таке гендерно обумовлене насильство у незаконних місцях несвободи?

Практичні завдання:

Розв'яжіть тестові завдання:

1. Після Першої світової війни жінки заслужили право брати участь у:
А) демонстраціях;
Б) виборах;
В) здобутті освіти;
Г) державному управлінні.
2. Яким чином у роки Першої світової війни змінився статус жінки?
А) вони брали участь у боях;
Б) працювали в шпиталях;
В) замінили чоловіків на військових заводах і фермах;
Г) не приймали участь у війні.

Рекомендована література:

1. Міжнародне гуманітарне право. Посібник / [О.О. Войтенко, М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса: Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. - 145с.

2. Мороз І.А. Міжнародно-правові аспекти доступу цивільного населення до життєво необхідних послуг в умовах збройного конфлікту. Університетські наукові записки. 2018 №6. С.180-189.

Нормативно – правові акти:

- Женевські Конвенції 1949 року, Перший Додатковий Протокол та Другий Додатковий Протокол до Женевських Конвенцій,
- Правила Звичаєвого міжнародного гуманітарного права
- Гаазькі конвенції 1899 та 1907 рр.

Тема 5 Міжнародно-правовий захист прав дітей

«Людство повинне дати Дитині найкраще, що в нього є...»

(із Преамбули Женевської декларації прав дитини 1924 р.)

Діти є найбільш вразливою категорією осіб, що часто означає страждання. Становлення сучасного міжнародно-правового захисту прав дітей відбулося в рамках діяльності міжнародних організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй. Основні міжнародно-правові акти у сфері захисту прав дітей закріплюють: «дитина внаслідок її фізичної та розумової незрілості потребує спеціальної охорони та піклування, зокрема належного правового захисту» (преамбула Декларації прав людини від 20 листопада 1959 р.).

На семінарському занятті №7 студенти повинні з'ясувати історію становлення захисту прав дитини, охарактеризувати чинні для України міжнародні договори універсального характеру, договори Ради Європи, акти рекомендаційного характеру у сфері захисту прав дітей та підлітків.

Семінарське заняття №8 спрямоване на з'ясування особливостей Женевської декларації прав дитини 1924 р., Декларації прав дитини 1959 р., Конвенції про права дитини 1989 р.

Студентам рекомендується переглянути відео на платформі YouTube «Історичний розвиток прав дитини та їх особливості» https://www.youtube.com/watch?v=wMoU8LC_IJs

Семінарське заняття №7

Питання для обговорення:

1. Історія становлення правового захисту прав дитини
2. Чинні для України міжнародно-правові договори універсального характеру у сфері захисту прав дітей та підлітків.
3. Чинні для України міжнародно-правові договори Ради Європи у сфері захисту прав дітей та підлітків.
4. Чинні для України міжнародно-правові акти рекомендаційного характеру у сфері захисту прав дітей та підлітків.

Питання для самоконтролю:

1. Яка роль Ліги Націй та Міжнародної організації праці у становленні прав дітей та підлітків?
2. Перелічіть чинні для України міжнародно-правові акти універсального характеру у сфері захисту прав дітей.
3. Назвіть особливості міжнародно-правових договорів Ради Європи.
4. Які міжнародні організації мають право приймати акти у сфері захисту прав дітей та підлітків?
5. Яка роль рекомендаційних міжнародно-правових актів у сфері захисту прав дітей та підлітків?

Практичні завдання:

1. Зобразіть схематично етапи становлення правового захисту прав дітей.

Семінарське заняття №8

Питання для обговорення:

1. Женевська декларація прав дитини 1924 р.
2. Декларація прав дитини 1959 р.
3. Конвенція про права дитини 1989 р.
4. Положення Конституції України щодо захисту прав дітей.

5. Сімейний кодекс України у сфері захисту прав дітей.
6. Характеристика Закону України «Про охорону дитинства»

Питання для самоконтролю:

1. Як на вашу думку, прийняття Декларації прав дитини вплинуло на стан дотримання прав дитини у світі?
2. Як поява міжнародних товариств, що відстоюють інтереси дитини, вплинула на долю дитини?
3. Коли конвенція про права дитини набула чинності для України?

Практичні завдання:

Розв'яжіть тестові завдання:

1. Якого права не передбачено в Конвенції ООН «Про права дитини»?
 - а) право дитини на ім'я і громадянство;
 - б) право на охорону здоров'я;
 - в) право на одержання спадщини;
 - г) право дитини на працю.
2. Який акт часто називають Всесвітньою Конституцією прав дитини?
 - а) Загальна декларація прав дитини;
 - б) Конвенція про права дитини;
 - в) Закон України «Про охорону дитинства»;
 - г) Сімейний кодекс України.

Рекомендована література

Навчальна література:

1. Стешенко В.М. Правовий захист дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. Навчальний посібник. Харків «Право», 2019 р. 392 с.

Нормативно-правові акти:

1. Женевська декларація прав дитини 1924 р.
2. Декларація прав дитини 1959 р.
3. Конвенція про права дитини 1989 р.
4. Конституція України.
5. Сімейний кодекс України
6. Закон України «Про охорону дитинства».

Тема 6 Реалізація особистих прав дітей

Реалізація прав дітей є чи найважливішою умовою фізичного благополуччя і розвитку.

На студентів покладається завдання проаналізувати основні нормативно-правові акти у сфері реалізації особистих прав дітей, зокрема Конвенцію про права дитини 1989 р.

Семінарське заняття 9 присвячене аналізу окремих прав дітей, таких як: право дитини на життя, право дитини на ім'я та громадянство, право дитини на висловлення власних поглядів і думок, право на охорону здоров'я.

На семінарському занятті 10 студенти повинні з'ясувати сутність права дитини на освіту, права на відпочинок і дозвілля, право на захист від економічної експлуатації, право дитини користуватися благами соціального забезпечення, включаючи соціальне страхування.

Здобувачам освіти рекомендовано переглянути відео на платформі YouTube «Права дитини та підлітків | Усе, що треба знати для забезпечення прав підлітків в Україні. <https://www.youtube.com/watch?v=PjfmHuZ7bVw>

Семінарське заняття №9

Питання для обговорення:

1. Право дитини на життя
2. Право дитини на ім'я, громадянство
3. Право дитини на висловлення власних поглядів і думки
4. Право дитини на охорону здоров'я
5. Право дитини на розвиток своєї особистості

Питання для самоконтролю:

1. З якого моменту у дитини виникає право на життя?
2. Які права надаються дитині до 7 років?
3. У чому полягає право дитини на висловлення власних поглядів?
4. Які складові включає право на охорону здоров'я дітей?
5. Які форми реалізації права дитини на вільний розвиток своєї особистості?

Практичні завдання:

1. **Розв'яжіть задачу:**

Дізнавшись про намір батьків дати дитині ім'я «Королева Вікторія», бабуся була категорично проти цього. Вона самостійно звернулася до органів реєстрації актів цивільного стану і зареєструвала дитину як «Анастасія». Батьки дівчинки подали до органу РАЦС спільну заяву, в якій просили змінити ім'я дочки.

Чи має право орган РАЦСу прийняти таку заяву та задовольнити вимоги батьків? Чи правомірно вчинила бабуся? Чи має право орган РАЦСу у даному випадку зареєструвати дитину за заявою бабусі? Чи правомірна реєстрація дитини за іменем «Королева Вікторія» органом РАЦСу? Яким актом регулюються питання добору імені дитини?

2. Розв'яжіть тестові завдання:

1. У якому столітті починають виникати засоби захисту дитини у медичній, соціальній та правових сферах, що згодом поширилися на всю Європу?
 - а) в кінці 19 ст.;
 - б) в середині 20 ст.;
 - в) в кінці 20 ст.;
 - г) на початку 21 ст.
2. Дитина для її повного та гармонійного розвитку її особи потребує:
 - а) свободи та захисту;
 - б) любові і розуміння;
 - в) добробуту та піклування;
 - г) відпочинку та чистого довкілля.
3. Яку роботу заборонено до виконання дітьми?
 - а) творчу;
 - б) наукову;
 - в) наукову;
 - г) нічну.

Семінарське заняття №10

Питання для обговорення:

1. Право дітей на освіту
2. Право дітей на відпочинок і дозвілля

3. Право дітей на захист від економічної експлуатації
4. Право дитини користуватися благами соціального забезпечення, включаючи соціальне страхування

Питання для самоконтролю:

1. У якому випадку втручання держави в право на повагу до приватного і сімейного життя, житла і кореспонденції громадян буде відповідати Європейській конвенції?
2. Що передбачає право на відпочинок і дозвілля?
3. Дайте визначення поняттю економічна експлуатація.
4. Які механізми запобігання економічній експлуатації дітей?

Практичні завдання:

1. Розв'яжіть задачу:

Батьки дитини з порушеннями слуху звернулися до загальноосвітнього ліцею з метою здобуття освіти, їм було відмовлено у прийнятті на навчання, проте класи з інклюзивними учнями у даній школі є.

Обґрунтуйте, відповідно до законодавства які підстави відмови у прийнятті на навчання дітей з обмеженими фізичними можливостями.

Рекомендована література

Навчальна література:

1. Сніжко М. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права / М. Сніжко // Юридичний журнал. - 2009. - № 3. - С. 83-90.
2. Стешенко В.М. Правовий захист дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. Навчальний посібник. Харків «Право», 2019 р. 392 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021

Тема 7 Організаційно-правові механізми захисту прав дітей в Україні

Міжнародний механізм захисту прав дітей включає в себе нормативно

- правовий та організаційно-правові механізми, до яких відносять національні та міжнародні суб'єкти захисту прав дітей. Незважаючи на значний перелік суб'єктів, що здійснюють захист прав дітей, сфера захисту прав дітей завжди була і залишається складною сферою міжнародного співробітництва.

Під час підготовки до практичних занять 11 та 12 студенти повинні з'ясувати правовий статус Уповноваженого Президента України з прав дитини, Міжвідомчої комісії з питань охорони дитинства, органів і служб у справах дітей, а також статус закладів для дітей та підлітків, які перебувають у складних життєвих обставинах, закладів для безпритульних дітей та підлітків, закладів для дітей та підлітків з особливими потребами, спеціальних закладів та установ для профілактики правопорушень серед дітей та підлітків.

Семінарське заняття №11

Питання для обговорення:

1. Уповноважений Президента України з прав дитини.
2. Національна поліція України
3. Міжвідомча комісія з питань охорони дитинства
4. Органи і служби у справах дітей загальної компетенції

Питання для самоконтролю:

1. Якими нормативно-правовими актами визначається правовий статус Уповноваженого Президента України з прав людини?
2. Які повноваження Національної поліції України у сфері захисту прав дітей?
3. Які повноваження Міжвідомчої комісії з питань охорони дитинства?
4. Назвіть основні завдання Служби у справах дітей.

Семінарське заняття №12

Питання для обговорення:

1. Заклади для дітей та підлітків, які перебувають у складних життєвих обставинах
2. Заклади для безпритульних дітей та підлітків
3. Заклади для дітей та підлітків з особливими потребами (з функціональними обмеженнями)

4. Спеціальні заклади та установи для профілактики правопорушень серед дітей та підлітків

Питання для самоконтролю:

1. Соціальні послуги залежно від місця надання поділяються на.....?
2. Які Ви знаєте форми влаштування дітей позбавлених батьківського піклування?
3. Які нормативно-правові акти регулюють діяльність закладів та підлітків, які перебувають у складних життєвих обставинах?
4. Які першочергові заходи соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах?
5. Перелічіть установи, які здійснюють профілактику правопорушень серед дітей.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. «Про соціальні послуги». Закон України №2671-VIII від 17.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 10.09.2022 р.).
2. «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей». Закон України №20/95-ВР від 24.01.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.09.2022 р.).
3. «Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року. Указ Президента України №609/2012 від 22.10.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609/2012#Text> (дата звернення: 10.09.2022).
4. «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини» №866 від 24.09.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.09.2022 р.).
5. «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Постанова Кабінету Міністрів України №87 від 28.04.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.09.2022 р.).
6. «Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями / особами, які перебувають у складних життєвих обставинах»

№1005 від 13.07.2018 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0943-18#Text> (дата звернення:
09.09.2022 р.).

7. «Про ведення банку даних про дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних-батьків, батьків-піклувальників» №1256 від 28.12.2015 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-16#Text> (дата звернення:
11.09.2022 р.).

Тема 8 Міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав дітей

Завдання захисту прав дитини є завданням всієї міжнародної спільноти, тому сформований міжнародний механізм є певним стандартом, на основі якого держави повинні будувати свою політику у цій сфері.

На семінарському занятті 13 студенти повинні проаналізувати загальні положення про міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків, з'ясувати правовий статус Комітету ООН по правах дитини і Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

Семінарське заняття 14 спрямоване на загально-теоретичного розуміння правового статусу Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні та Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців.

Семінарське заняття №13

Питання для обговорення:

1. Загальні положення про міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав дітей та підлітків
2. Комітет ООН по правах дитини
3. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ).
4. Соціальна політика та моніторинг дотримання прав дитини ЮНІСЕФ.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть правову основу діяльності Комітету ООН по правах дитини.
2. На підставі яких нормативно-правових актів діє Дитячий фонд ООН?

3. Які основні завдання Дитячого фонду ООН?
4. Які акти має право приймати Дитячий фонд ООН?

Семінарське заняття №14

Питання для обговорення:

1. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні
2. Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).
3. Рада Європи і права дитини.
4. Діяльність Комітету Міністрів Ради Європи у сфері забезпечення прав дітей.

Питання для самоконтролю:

1. Що є основними завданнями Верховного Комісара ООН у справах біженців?
2. Перелічіть акти Ради Європи у сфері захисту прав дитини.
3. Як відбувається взаємодія міжнародних інституцій у сфері прав дитини із владою України?
4. На яких принципах базується діяльність Верховного Комісара ООН у справах біженців?

Практичні завдання:

1. Заповніть таблицю «Завдання міжнародних організацій у сфері прав дітей»

Назва міжнародної організації	Основні завдання щодо захисту прав дітей
Моніторингова місія ООН з прав людини	
Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців	
Рада Європи	

Комітет Міністрів Ради Європи	

Рекомендована література

Навчальна література:

3. Сніжко М. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права / М. Сніжко // Юридичний журнал. - 2009. - № 3. - С. 83-90.

4. Стешенко В.М. Правовий захист дітей та підлітків і безпечний інформаційний простір. Навчальний посібник. Харків «Право», 2019 р. 392 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конвенція про права дитини. URL:
http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021